

BEKÆMP KONVENTIONER I DET ALDRENDE SAMFUND

Erik Hoffmeyer

De seneste års diskussioner om efterløn og pensionsordninger, ældreomsorg og sundhedstjenester, mangel på arbejdskraft, polarisering mellem yngre og ældre generationer mv. afspejler bekymringer for, hvad det aldrende samfund kan komme til at betyde for – ikke alene ældres – men for hele befolkningens velfærd og levevilkår i fremtiden.

I 2001-02 har Teknologirådet i samarbejde med *Fremtidspanelet om demokrati og velfærd i det aldrende samfund*, bestående af 20 politikere, afholdt fire offentlige høringer om det aldrende samfund på Christiansborg. Udformningen af høringerne har været bistået af en baggrundsgruppe bestående af bl.a. tidligere nationalbankdirektør Erik Hoffmeyer. Redaktionen har bedt Erik Hoffmeyer opsummere nogle af de indsigter, projektet har givet.

Gerontologi og samfund 2002; 18, 4: 96.

Det er snart to år siden, Teknologirådet foreslog Folketinget at etablere et samarbejdsprojekt, som skulle vurdere de politiske og samfundsmæssige udfordringer af den ændrede alderssammensætning i de kommende årtier. Man blev enig om at nedsætte et såkaldt »fremtidspanel«, hvor samtlige folketingspartier blev inviteret til at udpege en række politikere, som skulle medvirke ved planlægningen af høringer og udspørge eksperter om de forskellige aspekter af problemstillingen.

Det har været overordentlig inspirerende at deltage i arbejdet med at organisere dette omfattende projekt, der omfatter fire store høringer, som nu er gennemført og skal afsluttes med en paneldiskussion i januar 2003, hvor man skal søge at konkretisere de synspunkter, der har været mest konstruktive under høringerne.

Erik Hoffmeyer, dr. polit.
Hegelsvej 22
2920 Charlottenlund

FREMSKRIVNINGER

Første høring rejste spørgsmålet: Det aldrende samfund – er der grund til bekymring?

Man begynder naturligt med at forsøge sig med fremskrivninger, der skal give et indtryk af problemets størrelsesorden. Hvor mange personer vil der være i aldersgruppen over 65 om 20 år sammenlignet med de såkaldt aktive mellem 18 og 65? Man går i gang med at se på fødselshyppighed og gennemsnitlig levealder, indvandring osv.

Det skulle være en forholdsvis enkel opgave, men det er det ikke. Det viser sig, at fødselshyppigheden forskyder sig, at indvandringen ændrer sig, og at gennemsnitslevetiden også varierer. Der er derfor uvished med hensyn til, hvad resultatet bliver. Det ser dog ud til, at de fleste fremskrivninger ligesom i de andre europæiske lande tyder på, at der vil ske en forskydning i befolkningens gennemsnitsalder – måske med en stigning i de ældre på 50%, men ingen ændring for de såkaldt aktive. Der bliver flere ældre i forhold til de yngre – hvor end man nu sætter grænsen mellem de to grupper.

Men man kan ikke slutte her. Det viser sig, at der er betydelig dokumentation for, at de ældre aldersgrupper – for eksempel over 60 eller 70 – efterhånden har skiftet karakter. Det er mere aktive og vitale personer, og det medfører en radikal ændring af problemstillingerne.

KONVENTIONER

Konventionerne har gennem en meget lang periode – over 100 år – dannet et mønster, som påvirker udmåling af overførselsindkomster, for eksempel folkepension, efterløn osv. Der har man haft den indstilling igennem meget lang tid, at personer over en vis alder ikke rigtigt kan bruges mere og derfor skal have en kompensation for at give plads for de yngre grupper.

Ligeledes har man været af den opfattelse, at plejesektoren mekanisk skal øges i takt med det større antal af personer over en eller

anden alder – 70 eller 80 år. Disse forestillinger trænger til en revision.

ÆLDRES ARBEJDSRESSOURCER

Det vil først og fremmest være nødvendigt, at man holder op med at give en særlig belønning for at forlade arbejdsmarkedet, og det er vist den mest bastante konklusion af arbejdet i forbindelse med fremtidspanelet.

Der er håb om, at det vil blive støttet i meget stor udstrækning af markedsmekanismen, idet manglen på arbejdskraft vil føre til, at man både i den private og offentlige sektor vil gøre sig mere og mere umage for at fastholde ældre, evt. på andre betingelser end der gælder for øjeblikket. Det drejer sig navnlig om arbejdstidens længde og om arbejdets karakter – herunder især om det kan gøres mere selvstændigt.

ÆLDRES VITALITET

Den anden væsentlige konklusion er at bidrage til eller skabe forudsætninger for, at de ældres vitalitet tilfredsstilles og måske endda øges med forskellig sundhedsmæssig støtte og en mere demokratisk holdning – de ældre ønsker indflydelse.

I så fald vil den mekaniske fremskrivning af plejebehovet ikke mere være realistisk.

ÆLDRES EGET VALG

Personlig er jeg ikke tilhænger af, at man skal forsøge at tvinge ældre til at blive længere på arbejdsmarkedet, end de har lyst til, men jeg mener nok, at man skal reducere belønningen for at forlade arbejdsmarkedet.

Til syvende og sidst gælder det jo om, at folk får lov til at prioritere indholdet af deres liv, således at det giver dem den største tilfredsstillelse.

Min væsentligste konklusion af arbejdet med fremtidspanelets undersøgelse er, at vi her, som så mange andre steder, må forsøge at bekæmpe konventionerne og tænke i nye baner, hvis samfundsudviklingen skal forme sig tilfredsstillende. ■